

Toolbox voor meer veilig fietsende scholieren

A stylized illustration of a town scene. In the foreground, a person is riding a bicycle on a path. The background features various houses, some with gabled roofs, and a church with a tall steeple. There are green trees and bushes scattered throughout the scene. The overall style is simple and colorful, with a focus on the theme of cycling.

Inhoud

1 Inleiding

Waarvoor is deze toolbox bedoeld
Leeswijzer

3
3
3

2 Aan de slag gaan op school

4

3 Voorbeelden van initiatieven

Fietsen hebben & onderhouden
Leren fietsen
Willen fietsen
Schoolstraten
Het combineren van initiatieven

11
11
13
14
15
16

4 Waarom fietsen stimuleren

17

5 Meer informatie

19

HOOFDSTUK 1

Inleiding

Jong geleerd is oud gedaan, daarom wordt fietsen op basisscholen gestimuleerd. In deze toolbox gaan we aan de slag met hoe fietsstimulering op basisscholen goed aangepakt kan worden, zodat meer scholieren gaan fietsen én de verkeersveiligheid toeneemt. Bij scholen heeft fietsstimulering vaak geen prioriteit doordat zij met veel andere zaken bezig (moeten) zijn. Deze toolbox is dan ook bedoeld om gemeenten te helpen om scholen te ontzorgen, zodat met elkaar goede en uitvoerbare plannen worden gemaakt.

Waarom zouden scholen en gemeenten fietsen stimuleren? Fietsen is gezond, gezellig, vaak sneller en ook goedkoper dan bijvoorbeeld de bus of het reizen met een auto. En fietsen is ook goed voor de schoolomgeving. De fiets vervuult namelijk niet de lucht, veroorzaakt geen geluidsoverlast en neemt geparkeerd of rijdend veel minder ruimte in vergelijken met auto's, dat betekent dat er meer ruimte is voor groen, spelen en ontmoeten. En als meer kinderen fietsen, dan is de verkeerschaos rondom de school ook minder. Als laatste, fietsen is ook goed voor de mentale gezondheid en de leerprestaties. Waarom fietst dan niet iedereen? Hiervoor zijn meerdere redenen, je moet bijvoorbeeld wel kunnen fietsen, of een fiets hebben, je moet positief zijn over het fietsen en dus niet bang zijn voor je veiligheid.

En er zijn nog vele andere redenen, zoals het gemak van de auto of goed openbaar vervoer, of de lange afstand tussen je woning en de school. Ook persoonlijke fysieke of mentale beperkingen kunnen een reden zijn. In deze toolbox geven wij handvatten hoe scholen en gemeenten praktisch en gemakkelijk samen aan de slag kunnen om het fietsen van en naar school extra te stimuleren door problemen rondom fietsvaardigheid, bezit en verkeersveiligheid tegelijkertijd aan te pakken.

Waarvoor is deze toolbox bedoeld

In meerdere gemeenten worden Schoolstraten gemaakt bij basisscholen. Een Schoolstraat betekent meestal dat de straat voor de

school wordt afgesloten tijdens de breng- en haalmomenten. De straat voor de school is dan niet meer bereikbaar voor auto's en daardoor een stuk rustiger en veiliger voor fietsers en voetgangers. Schoolstraten worden dus gemaakt om de verkeersveiligheid rondom een school te verbeteren, hiermee ook hopen dat meer kinderen fietsend of lopend naar school komen. Dat werkt, uit evaluaties blijkt dat meer kinderen gaan lopen of fietsen. Alleen een deel van de kinderen zou misschien wel fietsend naar school willen gaan, maar hebben het probleem dat zij niet kunnen fietsen, geen fiets hebben of dat bijvoorbeeld hun ouders angstig zijn voor het verkeer op de route naar en rondom de school. Om schoolstraten succesvoller te maken zouden al deze problemen tegelijkertijd aangepakt moeten worden. Dat is niet enorm ingewikkeld, in deze toolbox leest u hoe u met de school praktisch aan de slag kan.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staat beschreven hoe gemeenten en scholen kunnen starten. In hoofdstuk 3 staat een overzicht van mogelijke projecten die op school uitgerold zouden kunnen worden om het fietsbezet en de fietsvaardigheid te vergroten en de motivatie om te gaan fietsen te verbeteren. Als u nog niet overtuigd bent waarom fietsen belangrijk is, lees dan zeker hoofdstuk 4. In het laatste hoofdstuk wordt verwezen naar verschillende andere informatiebronnen.

HOOFDSTUK 2

Aan de slag gaan op school

Alleen een Schoolstraat, of alleen fietslessen is waarschijnlijk niet voldoende voor meer fietsende en lopende kinderen en ouders, er zijn namelijk vaak meerdere redenen waarom met de auto of het openbaar vervoer wordt gereisd. Het is daarom belangrijk om een aanpak te kiezen waarbij meerdere belemmeringen tegelijk worden aangepakt. Daarvoor is een goed inzicht in het probleem essentieel. Want ouders en kinderen willen voor een speciale actie misschien wel een keer extra fietsen of wandelen, maar om een structurele gedragsverandering te bereiken is een plan voor de lange termijn nodig.

Hieronder staan een aantal praktische stappen om aan de slag te gaan. Er wordt verwezen naar andere hoofdstukken voor voorbeelden van mogelijke initiatieven om een goed plan te maken.

1

Ontzorg de scholen

Het stimuleren van fietsen vinden scholen belangrijk, maar ze hebben vaak geen tijd om dit goed te organiseren. Ontzorg scholen daarom zo veel mogelijk. Het ontzorgen begint met een goede voorbereiding, zodat inzicht ontstaat in de situatie en mogelijkheden rondom de school en in uw gemeente.

- **Maak een overzicht van welke partijen betrokken zijn bij het stimuleren van fietsen.** Denk hierbij breed, zoals uw collega's van sport, verkeerseducatie of bijvoorbeeld armoedebestrijding. Of bijvoorbeeld maatschappelijke en commerciële organisaties die werken aan bewegen, gezondheid, sociale cohesie in wijken of bijvoorbeeld mobiliteit. Geef in het overzicht aan hoe zij kunnen en willen bijdragen aan fietsstimulering.
- **Maak een overzicht van fietsstimuleringsactiviteiten** die al plaatsvinden in uw gemeente. Geef bijvoorbeeld aan waar fietsles wordt gegeven of waar kinderen en ouders geholpen kunnen worden met het krijgen van een fiets. Is er nog

geen aanbod, kijk dan naar hoofdstuk 3 om inspiratie op te doen.

- **Maak een scan van de schoolomgeving:** Hoe verkeersveilig is de schoolomgeving? Kunnen voetgangers en fietsers makkelijk op school aankomen? Zijn er voldoende plekken om fietsen neer te zetten? Wat gebeurt er in de breng- en haalspits, waar rijden en parkeren de auto's? Probeer hier antwoorden op te formuleren. Eventueel zijn er zijn ook commerciële partijen die de omgeving scannen, kijk bijvoorbeeld eens op: <https://mijnkindveilignaarschool.nl/>. Deze scan kan ook duidelijkheid geven over de mogelijkheden van een Schoolstraat of bijvoorbeeld eenrichtingsverkeer.

- **Enquêteer en bevroag ouders** om inzicht te krijgen waarom zij met de auto of het openbaar vervoer komen. Dat kan het eenvoudigst door een enquête op papier of digitaal rond te sturen. In bijlage 1 staat een voorbeeld van een enquête voor ouders en kinderen. Met bijvoorbeeld Google kan een gratis enquête worden opgesteld, ook het programma Enalzyer is goede optie en scoort beter op het privacy aspect. Stel enkele simpele vragen om inzicht te krijgen in het reisgedrag, de keuze voor een bepaald vervoermiddel, de reden waarom niet wordt gelopen of gefietst, (kunnen ouders en kinderen fietsen, hebben ze fietsen) en hoe de verkeersveiligheid rondom de school wordt ervaren. Kinderen kunnen het eenvoudigst in de klas worden bevroagd, vraag bijvoorbeeld in samenwerking met een

docent gedurende een week hoe iedereen op school is gekomen. Niet iedereen kan of wil enquêtes invullen en daarom is het ook goed om op andere manieren informatie te verkrijgen. Bij bijvoorbeeld in samenwerking met docenten tijdens een ouderavond, een koffieochtend of tijdens ouder-docent gesprekken kan de reis van en naar school worden besproken. De vragen die gesteld kunnen worden zijn hetzelfde als in de enquête, maar een interview geeft vaak meer achtergrondinformatie.

- **Organiseer een bijeenkomst met de buurt** om te horen wat daar speelt. Welke overlast ervaren buurtbewoners, waar moet rekening mee gehouden worden als bijvoorbeeld wordt gedacht aan een Schoolstraat en welke andere mogelijkheden zien zij om de schoolomgeving aantrekkelijker te maken voor fietsen en lopen.

2

Kies een aanpak waardoor iedereen kan meedoen

Als duidelijk is waarom kinderen en ouders niet fietsen, dan kan een Plan van Aanpak worden opgesteld om de belemmeringen weg te nemen. In het Plan van Aanpak staan de doelstellingen, hoe de organisatie is geregeld, wat gaat gebeuren, wanneer, hoe iedereen wordt betrokken (inclusief een communicatieplan) en de kosten. Hou het kort en overzichtelijk, zodat het maken niet te veel tijd kost. Maak duidelijk wat de gemeente doet en wat van de school wordt verwacht.

Hieronder staan een aantal vragen gesteld om over na te denken. De antwoorden kunnen gebruikt worden om het Plan van Aanpak op te stellen. Maak het plan vooral samen met de school.

- **Waar wordt op ingezet?**

Afhankelijk van de reden waarom niet wordt gefietst of gelopen moet bepaald worden waarop wordt ingezet, denk aan:

- Fietsvaardigheid en fietsbezit;
- De motivatie waarom niet wordt gefietst;
- De verkeersveiligheid;
- Andere redenen, zoals het gemak, snelheid, de combinatie met andere kinderen of werk, etc. ; of
- Combinaties van bovenstaande.

In het volgende hoofdstuk worden verschillende voorbeeldinitiatieven besproken. Daarbij kan worden gekozen voor projecten die het beste aansluiten bij de gestelde doelstellingen. Het is daarbij belangrijk om niet slechts op één aspect te focussen – zoals bijvoorbeeld een Schoolstraat – maar om meerdere uitdagingen tegelijk aan te pakken. Zo wordt ervoor gezorgd dat iedereen kan meedoen.

- **Hoeveel geld is beschikbaar bij de gemeente en school?**

De projecten waarnaar wordt verwezen in hoofdstuk 3 hebben een heel divers prijskaartje. Doet de gemeente alles, gaat een school zelf met kopietjes aan de gang of wordt een extern bureau ingehuurd met een geavanceerd technisch systeem? De kosten verschillen enorm, maar ook de inzet die de gemeente en school moeten plegen. De kosten kunnen variëren van een paar honderd euro als de school alles zelf doet, tot duizenden euro als gekozen wordt voor professionele partijen die de activiteiten organiseren.

- **Wie gaat het organiseren in de school en bij de gemeente?**

Wie is binnen en buiten de school verantwoordelijk en betrokken bij de organisatie. Gaat de gemeente of directie aan de slag of wordt een docent, conciërge, verkeersouder of iemand anders verantwoordelijk? Of een externe maatschappelijke of commerciële partij? Het is hierbij wel belangrijk dat directie en leraren gezamenlijk het initiatief steunen en ouders en leerlingen aanmoedigen om te fietsen of te lopen. Betrek daarom ook snel andere partners, zoals de scholenkoepel en bijvoorbeeld de oudercommissie.

- **Wordt het tijdelijk of structureel?**

Het veranderen van gedrag vraagt om een langere termijn aanpak. Bedenk daarom een plan voor meerdere jaren. Schoolstraten zijn bijvoorbeeld vaak een kortlopend experiment, maar misschien kan de straat jaarlijks worden

afgesloten of misschien zelfs permanent. Of misschien kan de gymdocent het fietsen onderdeel maken van zijn jaarplannen, zodat toegewerkt wordt naar het Verkeersexamen. Stel hierbij meteen een activiteitenplanning op zodat lopen, fietsen en verkeersveilige schoolomgeving structureel terugkomt tijdens de lessen en contactmomenten met de ouders. En gaan groepen op pad, naar bijvoorbeeld schooltuinen, een museum, gym of kamp, neem dan vooral de fiets.

- **Hoe worden de ouders betrokken?**

Uiteindelijk bepalen de ouders hoe kinderen naar school gaan. Het is dus essentieel om de ouders te betrekken bij het maken van de plannen. Misschien hebben de ouders ook behoefte aan fietsles of een goede fiets, of misschien zoeken ze hulp bij het samen fietsen, het fietsen met een kinderzitje of iets heel anders. En bedenk ook welke rol de ouders kunnen spelen bij het uitvoeren van de plannen. Misschien kunnen ouders helpen bij het dagelijks sluiten van de straat, andere ouders aanspreken op het verkeersgedrag, helpen repareren van fietsen, helpen bij het verkeersveilig maken van beginnende fietsers, etc.

- **Hoe wordt de omgeving betrokken?**

Bewoners in de straat of omliggende straten zullen de verandering ook gaan ervaren

als een straat wordt afgesloten. Betrek de bewoners dus op tijd, zodat zij weten wat speelt, mee kunnen denken, mobiel blijven en willen meewerken. De gemeente kan hierbij waarschijnlijk goed helpen.

- **Hoe worden de activiteiten gecommuniceerd?**

Wordt het een stille start of wordt gestart met een feestje, muziek, fietsactiviteiten, fietswasbeurten, mobiele fietsenmaker, etc. En eigenlijk geldt dat gedurende het jaar, hoe krijgen de verkeersveiligheid en fietsen voldoende aandacht? Maak hiervoor een kort schema waarin staat wanneer iets wordt gecommuniceerd, zorg dat dit schema aansluit op de jaaragenda van de school, het Verkeersexamen, de start van het schooljaar, ouderavonden, etc.

- **Wat zijn de risico's?** Het is ook goed om na te denken over de risico's. De school en de omliggende woningen en voorzieningen moeten bijvoorbeeld wel goed bereikbaar blijven voor nood- en hulpdiensten. Wat gebeurt er als diegene die bijvoorbeeld de straat afsluit ziek is, hoe is de vervanging geregeld? Hoe zijn de activiteiten verzekerd? Door meteen te bedenken hoe de risico's worden voorkomen of hoe hierop wordt geanticipeerd weet je wat je moet doen in het geval dat het risico zich voordoet.

3

Ga aan de slag

Uiteindelijk valt of staat alles met een goede uitvoering. Maar met het Plan van Aanpak moet dat lukken. Hieronder nog enkele opmerkingen.

- Zorg ervoor dat het voor scholen, ouders en kinderen eenvoudig is om deel te nemen. Als te veel informatie, tijd, inzet of geld wordt gevraagd, dan zullen minder scholen en families meedoen. Bedenk daarom goed hoe je scholen en ouders informeert, wat zij moeten doen voor deelname en of bijvoorbeeld informatie in meerdere talen nodig is.
- Bijna geen enkel project loopt precies zoals gepland. Het is daarom belangrijk om niet teleurgesteld te raken bij tegenvallers en extra te genieten van meevallers. Blijf dus goed inspelen op wat leeft op school en in de wijk en blijf bereid om je plannen bij te sturen.
- Gedragsverandering vraagt om een aanpak voor de lange termijn. Een structurele gedragsverandering vraagt tussen de drie en zes maanden tijd. Verwacht dus geen wonderen direct bij de start. Verwacht ook niet dat iedereen meedoet, het is namelijk voor sommige ouders of kinderen erg ingewikkeld om fietsend of lopend naar school te komen vanwege het doorreizen naar werk of het reizen met kinderen die naar een andere locatie moeten.
- Er kan klein worden begonnen en langzaam worden uitgebreid, dat scheelt energie en inzet van de school en ouders en kan bijdragen aan het draagvlak. Als meer ouders en kinderen enthousiast worden, dan doen waarschijnlijk ook weer andere ouders mee aan het volgende project.
- Scholen, ouders en kinderen zullen altijd vragen hebben. Het is daarom goed om bijvoorbeeld maandelijks met de school te overleggen of via email een update te geven, zodat duidelijk is wat speelt en eventuele problemen snel opgelost kunnen worden. Het is hierbij ook belangrijk dat scholen, ouders, leerlingen en omwonenden weten bij wie ze moeten zijn met vragen. De gemeente heeft dus een duidelijk aanspreekpunt dat goed bereikbaar is, en het aanspreekpunt voor ouders staat bijvoorbeeld vaak op het plein bij het start en einde van de schooldag en omwonenden krijgen bijvoorbeeld het mailadres om al hun vragen te stellen.

4

Werkt het?

Natuurlijk wil iedereen weten of meer kinderen fietsen en lopen. Daar kan je achter komen door bijvoorbeeld ouders en kinderen op een aantal momenten vragen te stellen over hun reis naar school. Het beste is het als dit voorafgaand, na bijvoorbeeld 3 maanden en bijvoorbeeld 1 jaar na de start gebeurt.

Hierdoor ontstaat goed zicht op de resultaten. Er zijn verschillende manieren om kinderen te bevragen:

- De docent stelt gedurende een week de vraag in de klas hoe leerlingen naar school zijn gekomen. De antwoorden worden genoteerd en vergeleken met de eerste enquête;
- Ouders worden in een digitale enquête bevraagd. Deze kan via de nieuwsbrief, QR-code of bijvoorbeeld school-app worden verspreid; en
- Als de school een fietsenstalling heeft, dan kan bijvoorbeeld het aantal fietsen worden geteld.

En natuurlijk kan bijvoorbeeld groep 7 of 8 worden ingezet om alle informatie naar boven te halen. Dat is meteen een leerzaam project rondom mobiliteit, gedrag en (wetenschappelijk) onderzoek.

De evaluatiemomenten zijn ook geschikt om stil te staan bij de aanpak. Wat gaat goed, wat kan beter, waar worden ouders en kinderen enthousiast van, etcetera. Afhankelijk van de resultaten kunnen de plannen worden bijgesteld.

HOOFDSTUK 3

Voorbeelden van initiatieven

In dit hoofdstuk worden verschillende initiatieven beschreven die het fietsen naar school stimuleren en waar de gemeente en school een bijdrage aan kunnen leveren. Aandacht wordt gegeven aan initiatieven die inzetten op het hebben van een fiets, het kunnen fietsen, het willen fietsen en de Schoolstraat. Niet alle initiatieven zijn landelijk beschikbaar, dus de informatie is vooral bedoeld om te inspireren. Daarnaast wordt in hoofdstuk 5 verwezen naar andere informatiebronnen voor meer achtergrondinformatie.

Fietsen hebben & onderhouden

Er zijn verschillende initiatieven die werken aan het vergroten van het fietsbezit. Vaak heeft een gemeente ook nog een eigen aanpak via bijvoorbeeld armoedebestrijding. Daarnaast is het onderhoud van belang, want veel kinderen hebben een fiets,

maar die staat kapot op straat of in de berging. In onderstaande tabel staan voorbeelden hoe het fietsbezit vergroot kan worden en het onderhoud geregeld kan worden. Het is belangrijk dat kinderen én ouders de kans krijgen om mee te doen.

Vergroten fietsbezit			
Naam	Wat	Informatie	Opmerking
<i>Maatschappelijk</i>			
Jeugdeducatiefonds	Hulp voor kinderen in armoede, deze hulp gaat via de basisschool.	Niet alle scholen kunnen deelnemen, kijk voor de voorwaarden op www.jeugdeducatiefonds.nl/ .	School vraagt de hulp aan.
Armoedebestrijding	Hulp voor kinderen of gezinnen onder bepaalde inkomensgrens.	Wisselend per stad. Bijvoorbeeld: • Stichting Leergeld doneert kinderfietsen. • Kindpakket doneert kinderfietsen. • Stichting Sina.nl/ bundelt de hulpvraag. • Sommige steden hebben Stadspassen met een bedrag voor de aankoop van een fiets.	Individuele aanvraag
Kinderfietsplan ANWB	Fietsen worden ingezameld, opgeknapt en gedoneerd.	Verschillende gemeenten doen mee, kijk op www.anwb.nl/over-anwb/anwb-kinderfietsenplan	Individuele aanvraag
Fietsenbank	Kinderen kunnen hier fietsen lenen/huren/repareren.	Verschillende steden, zoals Maastricht, Lelystad, Den Haag en Rotterdam.	Individuele aanvraag

Vergroten fietsbezit			
Naam	Wat	Informatie	Opmerking
Internationale inspiratie nodig?	Wereldwijde voorbeelden voor “alle kinderen een fiets”.	Een inspirerende brochure met mogelijkheden: https://www.mobycon.nl/wp-content/uploads/2021/03/Alle-Kinderen-een-Fiets-Boekje.pdf	
<i>Commercieel (enkele voorbeelden)</i>			
BikeFlip	Huren van een kinderfiets, zodat onderhoud en de juiste hoogtemaat geregeld is.	www.bikeflip.nl	Individuele aanvraag
Decathlon huurfietsen	Huren van een kinderfiets, zodat onderhoud en de juiste hoogtemaat geregeld is.	https://rental.decathlon.com/nl/nl/catalog/kinderfietsen-1	Individuele aanvraag
Swap fiets	Huren van een fiets, alleen volwassen fietsen.	www.swapfiets.nl	Individuele aanvraag
Onderhoud van een fiets			
Fietsdokters	Fietsenmakers komen naar scholen om fietsen te repareren.	Geen website. De school of gemeente maakt individuele afspraken met een fietsenmaker. Leuk als kinderen zelf leren om de fiets op te knappen.	School of gemeente moet organiseren.
Servicepunten op wijkniveau: Fietspunten	Centrale plek in wijk waar fietsen worden of gerepareerd kunnen worden	Verschillende gemeenten, bijvoorbeeld: - Den Haag met Ieder Kind een fiets www.iederkindeenfiets.nl/ - Amersfoort met de Fietswerkplaats: www.defietswerkplaats.eu/	
Bike Kitchen	Werkplaats waar zelf fietsen gerepareerd kunnen worden. Eventueel onder begeleiding.	Op de UvA in Amsterdam, www.bikekitchen.nl/	

Leren fietsen

Het is natuurlijk belangrijk dat je kan fietsen. Er zijn twee fasen: het kunnen fietsen en verkeersveilig door de stad fietsen. In onderstaande tabel staan methoden om kinderen te leren fietsen. Vaak wordt ook fietsles voor ouders gegeven, dat kan

op school of in de wijk. Als ouders kunnen fietsen, dan is het vaak ook logischer dat kinderen ook gaan fietsen, dus is het belangrijk om iets voor de ouders te organiseren of door te verwijzen.

Naam	Wat	Informatie	Opmerking
Fietslessen op school	Naschools of tijdens schooltijden. Varieert tussen de 3 (basisvaardigheden) en 10 lessen.	Geen specifieke site. Belangrijk om een docent, fietsen en oefenruimte te hebben. De organisatie die Verkeerseducatie op scholen verzorgt kan vaak ook fietslessen organiseren. De Fietzersbond biedt op verschillende locaties lessen en/of docenten aan: https://www.fietzersbond.nl/veilig-fietsen/fietsschool/ .	Diverse aanbieders, zoals sportservices, Verkeerseducatie, Fietzersbond of aanbieders van naschoolse activiteiten.
Breed actief, veilig leren fietsen	De gymdocent geeft fietsles als deel van het bewegingsonderwijs.	Het bedrijf Breed Actief heeft een programma met lesmateriaal en fietsen. Tweemaal per jaar komt een materialenbox op het plein te staan: www.breedactief.nl/ .	
Fietslessen in wijken	In verschillende gemeenten wordt in buurtcentra fietsles gegeven aan kinderen en volwassenen.	Kinderen hebben afhankelijk van het eindniveau tussen de 3 en 10 lessen nodig. Daarna moet nog geoefend worden in het verkeer. Het is ook belangrijk om het fietsbezit mee te nemen. De Fietzersbond biedt op verschillende locaties lessen en/of docenten aan: https://www.fietzersbond.nl/veilig-fietsen/fietsschool/ .	Diverse aanbieders, zoals sportservices, Fietzersbond of welzijnsorganisaties
Verkeersexamen	Scholen kunnen deelnemen aan het theoretisch en praktisch Verkeersexamen	Alle informatie beschikbaar bij Veilig Verkeer Nederland: www.examen.vvn.nl/ .	
Samen fietsen om kinderen verkeersveilig te maken	Leert kinderen de route naar hun voortgezet onderwijschool te plannen en deze route wordt ook geoefend.	Kijk eens op de website: www.toolkitverkeerseducatie.nl/ voor meer voorbeelden, bijvoorbeeld: https://toolkitverkeerseducatie.nl/kenniscatalogus/op-weg-naar-het-vo/ .	

De eerste fase is het leren fietsen, in de tweede fase staat veilig deelnemen aan het verkeer centraal. Hierbij hoort ook kennis van de verkeersregels. Er zijn verschillende informatieboekjes online te vinden of te koop zoals bij Veilig Verkeer Nederland en de Fietzersbond.

VerkeerswijzerGroningen heeft bijvoorbeeld een boekje met verkeersregels in 7 talen gemaakt. Klik [hier](https://www.verkeerswijzergroningen.nl/verkeerseducatie/brochure-nieuwkomers-in-nederland/) voor de bestel- en downloadpagina: <https://www.verkeerswijzergroningen.nl/verkeerseducatie/brochure-nieuwkomers-in-nederland/>

Willen fietsen

Er zijn heel veel redenen waarom kinderen en ouders niet fietsen, zoals het gemak van de auto of het openbaar vervoer, de weersomstandigheden (regen en kou zijn spelbrekers), de afstanden tussen bestemmingen, de angst voor de verkeersveiligheid, geen fietsende ouders waardoor fietsen in het gezin minder logisch is, etc. Het gaat vaak ook om de combinatie met het reizen naar werk, opvang van een ander kind, zorgtaken of andere bestemming, waardoor de auto of het openbaar vervoer aantrekkelijker is. Er zijn verschillende projecten om kinderen en ouders toch te motiveren om fietsend of wandelend naar school te gaan. Het zijn deels maatschappelijke en deels commerciële initiatieven, sommige heel eenvoudig met materiaal dat de school zelf kan maken, andere zijn meer ingewikkeld en vragen om een app of speciaal materiaal. In onderstaande tabel staan verwijzingen of projecten die motiveren om te gaan fietsen.

Naam	Wat	Informatie	Opmerking
Beloningsprojecten, zoals High Five, Groene voetstappen, Cycling 4 school, HiBike	Kinderen en ouders worden uitgedaagd om te fietsen en lopen en krijgen vaak een beloning.	Een overzicht van verschillende initiatieven is beschikbaar op: https://beweegvriendelijkeschoolomgeving.nl/aanbieders/ .	Zet in op gedragsverandering.
BMX fietsschool	Om fietsen “cooler” en deel van de lifestyle te maken van jongeren worden activiteiten georganiseerd.	In Rotterdam Zuid organiseert Dansh verschillende activiteiten met de BMX: https://dansh.nl/ . In Amsterdam Zuidoost organiseer Bikelife zogenaamde Ride Outs, waarbij door de stad wordt gefietst op speciale fietsen.	Zet in op de jongerencultuur.
Kinderroutes	Om kinderen te enthousiasmeren zijn speciale routes met activiteiten gemaakt.	In Groningen zijn meerdere routes om samen op pad te gaan: https://kinderfietsroute.nl/	Zet in op samen fietsen en verkeerservaring.
Bewustwording	Door kinderen te betrekken bij het probleem kunnen zij ook meedenken aan een oplossing. Dat kan gaan om de veilige schoolomgeving of hoe fietsen gestimuleerd kan worden.	Er zijn verschillende voorbeelden zoals een hackathon waarbij kinderen een ontwerp maken voor een Schoolstraat, route of project. Verschillende gemeenten hebben een Kinderraad die kan adviseren. Fietshelden in Den Haag: www.fietshelden.org/	

Schoolstraten

Verkeersveiligheid is een belangrijke voorwaarde, zowel voor kinderen die al lopend of fietsend naar school komen, als voor het stimuleren van kinderen (en ouders) om de overstap te maken naar fietsen of lopen. Uit de evaluatie van Schoolstraten (Tour de Force, 2021) blijkt dat bijna 40% van de ouders de schoolomgeving en de route naar school van hun kind als onveilig ervaren. Dus een verkeersveilige school is essentieel als het doel is om fietsen naar school te stimuleren.

Daarom worden in veel gemeenten schoolstraten aangelegd. Het betekent meestal dat de straat voor of de straten rondom de school afgesloten worden voor gemotoriseerd verkeer tijdens de breng-, en haalmomenten. Er is dan alle ruimte voor fietsers en voetgangers. Ouders kunnen hun kinderen wel met de auto brengen, maar moeten dan verder weg parkeren en lopend naar school. Bewoners die met de auto willen vertrekken kunnen de straat meestal wel verlaten.

Meerdere scholen hebben daarom al een Schoolstraat en uit de evaluatie van deze Schoolstraten blijken de voordelen:

- Schonere lucht rondom de school;
- De veiligheid neemt toe en de straat voor de school is minder druk;
- Meer fietsers en voetgangers; en
- Ouders en kinderen willen na een proefperiode vaak een permanente Schoolstraat.

Bonus. Naast alle voordelen biedt de Schoolstraat ook een kans om extra buitenspeelruimte te maken. Dus leerlingen kunnen voor en na school lekker op straat spelen.

Een Schoolstraat starten kan bij omwonenden, bij ouders en anderen tot discussie leiden over de noodzaak en wenselijkheid. Daarom wordt een Schoolstraat meestal gestart als een experiment, dus dan wordt tijdelijk een Schoolstraat gemaakt. De afsluiting is vaak met een hek of een paaltje. De school of actieve ouders zijn meestal verantwoordelijk voor het plaatsen en weer weghalen van de afsluiting. Na een bepaalde periode kan de Schoolstraat geëvalueerd worden en kan besloten worden om te stoppen of verder te gaan. Als een Schoolstraat permanent wordt, dan

kan ook de fysieke afsluiting meer professioneel geregeld worden door automatische paaltjes of een slagboom.

In het Stappenplan (hoofdstuk 2) staat al beschreven dat goed moeten worden bedacht wie verantwoordelijk wordt. Veel initiatieven kan de school zelfstandig uitvoeren, maar bij de Schoolstraat is samenwerking met de gemeente essentieel. De gemeente organiseert dan bijvoorbeeld het verkeersonderzoek, de haalbaarheid, de vergunningen, de communicatie met de buurt en eventueel verkeersregelaars in de beginperiode. De [CROW-notitie 'Schoolstraten; inrichting en organisatie'](#) (april, 2023) helpt gemeenten bij het maken van de keuze of een locatie zich leent voor het aanwijzen als Schoolstraat, en hoe deze Schoolstraat op een uniforme, juridisch correcte en herkenbare wijze kan worden ingericht. Hieronder een samenvatting van de stappen uit de notitie. Deze stappen sluiten goed aan op het Stappenplan uit hoofdstuk 2.

Wat	Verantwoordelijke	Opmerking
Initiatief	School, ouders, omwonenden, gemeente	Er moet een probleem zijn met de verkeersveiligheid rondom de school. Een enquête geeft inzicht of dit probleem speelt.
Draagvlak	School	Hoe groter de verkeerschaos, des te meer enthousiasme om dit probleem aan te pakken. Ouders moeten namelijk bereid zijn om bij te dragen, door anders te reizen, de afsluiting te regelen en andere ouders aan te spreken.
Scan van het verkeer	Gemeente	Onderzoek of een Schoolstraat verkeerskundig kan? De locatie, functie van de straat, de snelheid, drukte, etc. wordt onderzocht. Niet alle straten kunnen namelijk Schoolstraat worden.
Vergunningen en verkeersbesluiten	Gemeente	De gemeente neemt het verkeersbesluit en organiseert de vergunningen voor de afsluiting.
Materialen voor afsluiting	Gemeente	Afhankelijk van de termijn van de Schoolstraat kan een tijdelijk hek of bijvoorbeeld een permanent verzinkbare paal gekozen worden.
Verkeersborden met venstertijden	Gemeente	Gemeente plaatst de juiste bebording met informatie over de tijden van afsluiting. In Nederland bestaat nog geen verkeersbord voor schoolstraten
Communicatie met de omgeving	Gemeente	Omwonenden maken zich vaak zorgen dat zij de straat niet kunnen verlaten of hun woning niet kunnen bereiken. Het is dus belangrijk om vroegtijdig in gesprek te gaan.
Afsluiten van de straat, en de inzet verkeersregelaars	Gemeente/school	Vrijwilligers/ouders mogen officieel geen straat afsluiten. Goede afspraken maken met de gemeente is dus essentieel.
Aanspreekpunt	School	Ouders en omwonenden moeten een duidelijk aanspreekpunt hebben als problemen zich voordoen.

Het combineren van initiatieven

Er zijn vaak meerdere redenen waarom niet wordt gekozen voor fietsen of lopen. Het is daarom belangrijk om meerdere initiatieven te combineren. Als veel ouders en kinderen niet kunnen fietsen of geen fiets hebben, dan is een goede start om te beginnen met fietslessen en fietsdonatie, voordat bijvoorbeeld een Schoolstraat wordt gestart. Door meerdere problemen aan te pakken is de kans op deelname en succes natuurlijk groter. Het is ook eerlijker, als iemand niet kan fietsen en de school onbereikbaar is per auto, dan zal het draagvlak voor alle initiatieven minder zijn.

HOOFDSTUK 4

Waarom fietsen stimuleren

Als afsluiting van deze toolbox nog meerdere redenen waarom fietsen belangrijk is voor de school en leerlingen. In de inleiding staat al beschreven dat fietsen goed is voor leerlingen. Dit geldt voor de basisschool, maar natuurlijk ook voor de middelbare school of het hoger onderwijs. Hieronder een korte opsomming van alle voordelen.

Gezond: Steeds meer volwassenen én kinderen hebben gewichtsproblemen en zijn eigenlijk te zwaar. Meer bewegen, door te fietsen en lopen, draagt bij aan een betere gezondheid. Lopen en fietsen zijn daarnaast ook goed voor de mentale gezondheid, door te bewegen voel je je lekkerder. En de bijdrage aan soepele gewrichten, een betere balans en spieropbouw zijn ook zeker niet te vergeten. Kinderen die gezond en fit zijn leren ook beter, dus fietsen naar school is een logisch onderdeel van de dynamische schooldag.

Sociaal: Het is gezellig om samen te fietsen naar school en bijvoorbeeld sport. Het is ook een kans om zelfstandig je omgeving te verkennen en draagt daarmee bij aan het zelfvertrouwen en de persoonlijke ontwikkeling van elk kind.

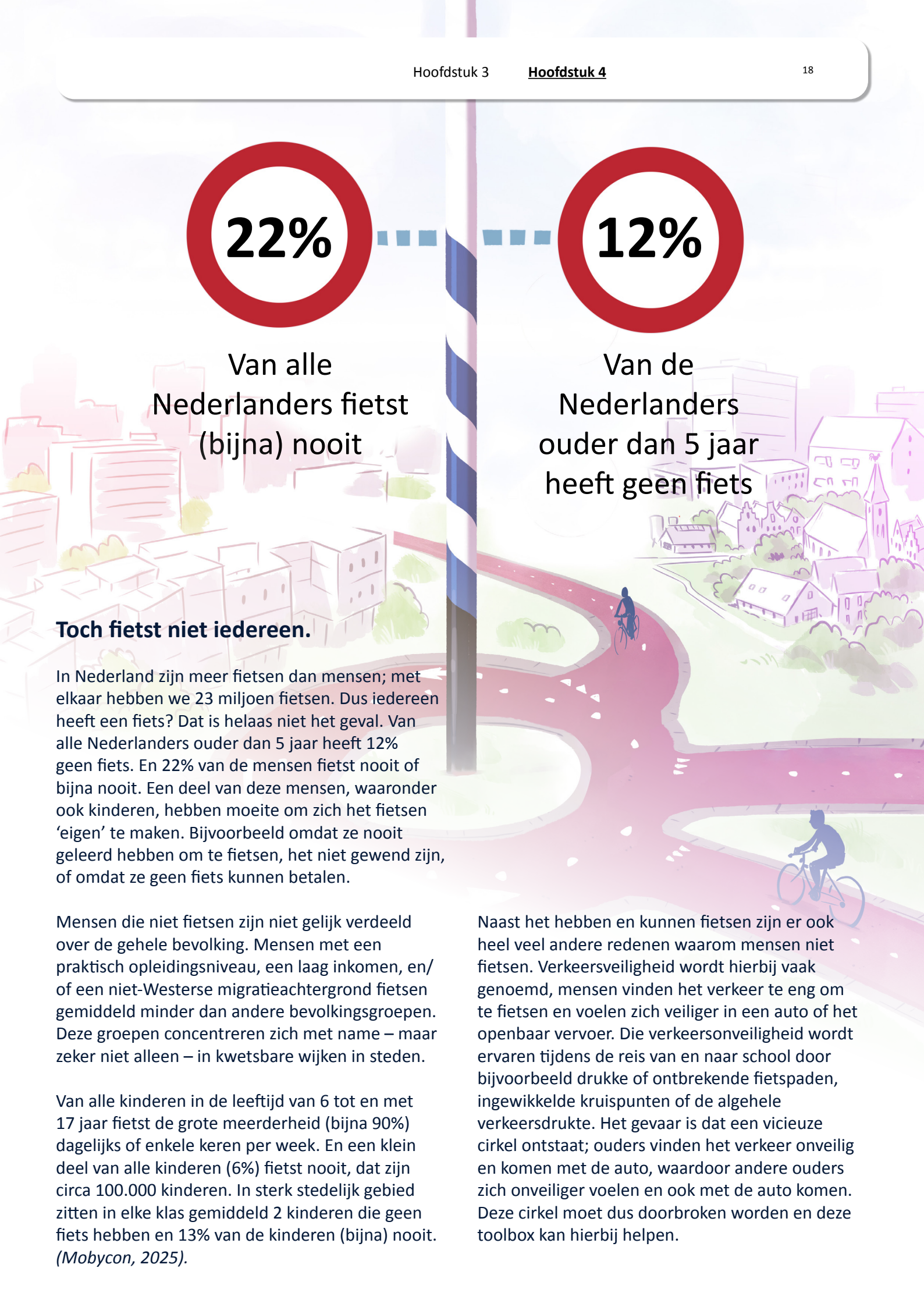
Goedkoop: Natuurlijk kost het kopen en onderhouden van een fiets geld, maar deze kosten zijn aanzienlijk lager dan bijvoorbeeld de kosten voor het openbaar vervoer of het gebruik van een auto. En vergeet hierbij niet bijvoorbeeld de parkeerkosten, want op steeds meer plekken moet betaald worden voor parkeren.

Snel: Vaak is de fiets het snelste vervoermiddel om van huis naar school te gaan. Het is dan natuurlijk fijn als er goede en directe fietspaden zijn, zodat je veilig op school aankomt.

Goed voor het milieu: Fietsen veroorzaakt geen luchtvervuiling of geluidsoverlast en is daardoor beter voor het milieu.

Verbeteren verkeersveiligheid: Rondom veel scholen is het een chaos tijdens de breng- en haalmomenten. Deze chaos kan verkeersonveilig zijn. Als meer kinderen fietsend of lopend naar school komen vermindert de chaos en verbetert de verkeersveiligheid. Kinderen die zelf fietsen hebben zelf ook een beter verkeersinzicht en dat draagt ook bij aan een veiliger verkeer.

Meer ruimte: Een fietsende of geparkeerde fiets neemt veel minder ruimte in vergeleken met een auto of bijvoorbeeld een bus. Dus als meer mensen fietsen, dan is er ook meer ruimte in de stad voor een extra park, speelplekken of plekken om elkaar te ontmoeten.

22%

Van alle
Nederlanders fietst
(bijna) nooit

Toch fietst niet iedereen.

In Nederland zijn meer fietsen dan mensen; met elkaar hebben we 23 miljoen fietsen. Dus iedereen heeft een fiets? Dat is helaas niet het geval. Van alle Nederlanders ouder dan 5 jaar heeft 12% geen fiets. En 22% van de mensen fietst nooit of bijna nooit. Een deel van deze mensen, waaronder ook kinderen, hebben moeite om zich het fietsen 'eigen' te maken. Bijvoorbeeld omdat ze nooit geleerd hebben om te fietsen, het niet gewend zijn, of omdat ze geen fiets kunnen betalen.

Mensen die niet fietsen zijn niet gelijk verdeeld over de gehele bevolking. Mensen met een praktisch opleidingsniveau, een laag inkomen, en/of een niet-Westerse migratieachtergrond fietsen gemiddeld minder dan andere bevolkingsgroepen. Deze groepen concentreren zich met name – maar zeker niet alleen – in kwetsbare wijken in steden.

Van alle kinderen in de leeftijd van 6 tot en met 17 jaar fietst de grote meerderheid (bijna 90%) dagelijks of enkele keren per week. En een klein deel van alle kinderen (6%) fietst nooit, dat zijn circa 100.000 kinderen. In sterk stedelijk gebied zitten in elke klas gemiddeld 2 kinderen die geen fiets hebben en 13% van de kinderen (bijna) nooit. (Mobycon, 2025).

12%

Van de
Nederlanders
ouder dan 5 jaar
heeft geen fiets

Naast het hebben en kunnen fietsen zijn er ook heel veel andere redenen waarom mensen niet fietsen. Verkeersveiligheid wordt hierbij vaak genoemd, mensen vinden het verkeer te eng om te fietsen en voelen zich veiliger in een auto of het openbaar vervoer. Die verkeersonveiligheid wordt ervaren tijdens de reis van en naar school door bijvoorbeeld drukke of ontbrekende fietspaden, ingewikkelde kruispunten of de algehele verkeersdruk. Het gevaar is dat een vicieuze cirkel ontstaat; ouders vinden het verkeer onveilig en komen met de auto, waardoor andere ouders zich onveiliger voelen en ook met de auto komen. Deze cirkel moet dus doorbroken worden en deze toolbox kan hierbij helpen.

HOOFDSTUK 5

Meer informatie

Veel organisaties werken aan een verkeersveilige schoolomgeving, het bewegen op school, actieve mobiliteit en het stimuleren van fietsen. Onderstaande informatiebronnen geven hier een beeld van.

Algemeen

Opdrachtgever van deze toolbox is de City Deal Fietsen voor Iedereen van Agenda Stad. De City Deal is een samenwerking tussen meerdere ministeries, gemeenten en andere partijen om het fietsen te stimuleren. De City Deal concentreert zich op de toegang tot een veilige fiets en de vaardigheid om te kunnen fietsen: <https://citydealfietsenvooredereen.nl/>

Feiten en cijfers

De meeste recente onderzoeken met feiten en cijfers: <https://citydealfietsenvooredereen.nl/producten/onderzoeken/>

Bewegen op, tijdens en rondom school

Dynamische schooldagen: <https://platformdynamischeschooldag.nl/>

Schoolstraten

CROW, april 2023: Schoolstraten; inrichting en organisatie: <https://beweegvriendelijkeschoolomgeving.nl/content/uploads/2025/02/CROW-notitie-Schoolstraten-inrichting-en-organisatie.pdf>

Tour de Force, 2021: Evaluatie van de Pilots Veilig fietsen naar school 2020-2021: https://files.fietzersbond.nl/wp-content/uploads/2021/10/26130219/20210826_Pilot-Schoolstraten-1.pdf

In België is veel ervaring opgedaan. Veel informatie en voorbeelden hoe aan de slag gegaan kan worden: <https://www.paraatvoordeschoolstraat.be/>

Beweegvriendelijke schoolomgeving

Voorbeelden hoe het bewegen in en rondom de school gestimuleerd kan worden: www.beweegvriendelijkeschoolomgeving.nl/. Er kan op activiteit, locatie en aanbieder gezocht worden. Een Kennisblad rondom de mobiliteit en het gedrag van en naar school: https://corp-kentico-productie.crow.nl/downloads/documents/kpvm-publicaties/factsheet-schoolmobiliteit_web?ext=.pdf

Fietsstimuleringsinitiatieven

Overzicht van fietsstimuleringsinitiatieven:

<https://fietsberaad.nl/Kennisbank/Fietsstimuleringsinterventies>

Een overzicht van projecten rondom verkeerseducatie: <https://toolkitverkeerseducatie.nl/>. Er zijn verschillende zoekmogelijkheden zoals leeftijd, doel en locatie.

Vergroten fietsbezit

Internationale voorbeelden hoe het fietsbezit wordt vergroot: Tour de Force (2021):

Internationale inspiratie voor de aanpak 'alle kinderen een fiets' via: <https://www.mobycon.nl/wp-content/uploads/2021/03/Alle-Kinderen-een-Fiets-Boekje.pdf>

Contactgegevens

City Deal
Fietsen voor Iedereen

info@citydealfietsenvooriedereen.nl
www.citydealfietsenvooriedereen.nl